

Onnellinen koto-elämä.

TURMIOLAN TOMMI MODERNIN AIRUENA

Heikki Jokinen

Turmiolan Tommi kuuluu eittämättä Suomen tunnetuimpien kirjojen kaanoniin. Harva nykyihminen on tätä alun perin vuonna 1858 ilmestynyttä kuvakertomusta itse lukenut, mutta sen naseva nimi on siirtynyt kieleemme pysyvään sanavarastoon.

Kirjani on kokenut monta tulemistä. Siitä otettiin viime vuosisadalla useita painoksia, ja komeat kuvat piirrettiin myös hieman uudenaikaisemmiksi. Se tuli tutuksi myös koulujen opetustauluina. Nykylukijoille tämä Suomen ensimmäiseksi sarjakuvaksiin nimetty tarina on yltänyt Seinäjoen sarjakuvaseuran julkaisuna 1988 ja muutamaa vuotta myöhemmin Helsingin uuden antikvariaatin versiona.

Kahdeksan kuvataulun kertomus on traaginen: onnellista koti-elämää viettänyt perheensä Tommi menee kapakkaan, juo itsensä yhä useammin humalaan, hävittää perheen juomareissuillaan onnaisuuden ja lopulta lyö vaimonsa kuoliaksi lasten silmien edessä päätyen vankilan kahleisiin.

Tarina kuulostaa monissa korvissa vanharuikaisuuden perikuvalta ja suhtautuminen siihen on siirtynyt traagisuudesta ironiaan. Onko Tommin kohtalo taaksejäänyttä elämää kotomaassamme? Avataan päivän sanomalehdet ja tutkitaan.

Lyhyellikin selailulla löytää vastaavia tarinoita, jotka eivät edes ole sepitettä vaan totta. Hakattuja vaimoja, paukotettuja veljiä, mukiloituja kavereita, ammuttuja ihmisiä. Uutisten

perässä usein toistuva lause on jo kovin tuttu klisee, ”poliisin mukaan alkoholilla oli osuutta asiaan”.

Olisiko Tommin tarinaa sittenkin tulkittava modernin airuena eikä vanhan varoitusmuotoisen kylätarinan jatkona kuten yleensä on tehty? Voisiko Tommi tulkita jotain nykyajanakin oleellista, eikä olla vain itse asian turvallisesti pois mielestä etäännyttävän ironian kohde?

Turmiolan Tommin elämäkerta N:o 1.

Tommi menee ensiherran juomatupaan, jossa hänelle sanovat: jopa Tomminkin kerran näkee ihmisten seurassa!

Turmiolan Tommin ilmestyessä Suomi eli suurta murrosta. Viinan kotitarvepolto oli verotuksesta huolimatta lisääntynyt vuosisadan alkupuolella huomattavasti, antoihan se viljelijälle mahdollisuuden jalostaa tuotteensa helposti myytävään ja kuljetettavaan muotoon. Vuodesta 1841 alkaen tilojen oli mahdollista luopua kotipolto-oikeuksistaan teollisesti toimivien suurpolttimoiden hyväksi vapautuen samalla itse kaikille määrätystä polttoverosta.

Tämä kasvatti alkoholin valmistusta huomattavasti, ja samalla myös sen kulutusta sekä haittoja. Vuonna 1852 Keisari Nikolai I määräsi komitean suunnittelemaan viinalainsäädännön uudistamista suurpolttimoiden toiminnan rajoittamiseksi. Aloitteen takana oli Suomessa väkivallasta annettujen kuolemantuomioiden vahva yhteys humalaan.

Kulku kohti vuosien 1865-66 katoa ja 1867-68 maamme väestöstä 13-14 prosenttia kaataneita suuria nälkävuosia kohti alkoi jo 1850-luvulla. Häntäajan vuoksi viinanpolto-oikeutta supistettiin jo vuosina 1853-55.

Tempoilevan alkoholipolitiikan ja katojen vuoksi viinan hinta nousi huikasti, 1850 viinakannu maksoi 35 kopeckkaa hopeaa, 1862 jo 80 kopeckkaa hopeaa. Seurauksena oli salakuljetuksen kasvu, kautta historiamme tuttuun tapaan lähinnä

Turmiolan Tommin elämäkerta N:o 4.

Ryöstö Tommin talossa.

virosta. Samalla salapolto siitä seuranneine rangaistuksineen nousi.

Alkoholin runsaan saatavuuden vuoksi siitä tuli maaseudulla osa jokapäiväistä elämää, muutos kuivempaan suuntaan alkoi vasta kotitarvepolton lakkauttamisella 1866. Nykyaika ei näinkään ole kaukana Turmiolan Tommin ajasta, alkoholista on jälleen tullut osa arkeamme alkoholipolitiikan muutosten vuoksi.

Myös alkoholipääoman rooli vahvistui Tommin aikana. Alkoholin valmistusta ja kauppaa ammattinaan harjoittavat ovat vahva ja itsekäs painostusryhmä, samalla lailla teollisen viinanpolton syntyäikoihin kuin nytkin monopolijärjestelmästä luovuttaessa.

Viime vuosisadan puolivälin murros ei rajoittunut vain alkoholipolitiikkaan. Helsingin ja Hämeenlinnan välistä rautatietä alettiin rakentaa 1858 ja se valmistui 1862. Saimaan kanava avattiin keisari Aleksanteri II:n kruunajaispäivänä 7.9.1856. Nälkävuodet koettelivat kovasti erityisesti maaseutua aiheuttaen väestön suurta liikkumista. Oman rahan, Suomen markan saimme 1860. Suomi oli siirtymässä modernin ajan kynnykselle.

Nykyaikassa voidaan nähdä samankaltaisia murroksia. Tosin luovuimme juuri omasta rahasta emmekä saaneet sellaista, mutta molemmat muutokset ovat suuria. Maaseutu siirtyi

Tommi tulee markkinoilta, ja kiljaisee ovelta: tulokoon vaikeaa hiisi, tämä mies ei pelkää!

Tommin aikaan luontaistaloudesta rahatalouteen ja kansainvälisen kaupan kasvaessa myös talonpojille kertyi uusia tuloja. Me elämme nyt toisenlaista elinkeinorakenteen murrosta, mutta molempiin aikoihin liittyy Suomen entistä selvempi integroituminen maailman talouteen. Liikenneolojen kehittyminen avasi maaseudun vaikutteille siinä missä Internet nyt.

Raittius ja moderni ihminen

Mutta onko Tommistä modernin airueksi kuten oletin? Läytyykö siitä modernin ajattelun ja ihmisen merkkejä, ituja?

Tarina lähtee siitä, että ihmisellä on oma tahto; Tommi voi kumota ryyppynsä tai olla kumoamatta. Oman tahdon synty on usein modernin syntyyn liitetty merkki. Ihminen ei ole vain osa kirkkokuntaansa tai kansaansa vaan yksilö, hänellä on oma tahto jota käyttää.

Sen tahdon käytön perusteet voivat nousta myös jostain rationaalisesta eikä pelkästään velvollisuudesta omaa yhteisöä kohtaan. Tommin tarinan voi myös lukea rationaalisesti perusteltuna, tavoitteena voisi olla "omnellisen koto-elämän" säilyttäminen kuten Lönnrotin teksti asian ilmaisee.

Modernin ihmisen synnyn juuret ovat 1800-luvun murroksissa. Moderniin sanotaan kuuluvan usko suuriin kertomuksiin, usko edistykseen ja valistukseen. Postmodernina aikana, jota kuulemma nyt elämme, ne olisivat hävinneet ja korvautuneet joillakin muilla.

Raittiusliike on täydellisesti modernin lipitunkema liike, sen pohjana on mystikasta riisuttu usko ihmisen omaan tahtoon ja sen käyttöön sekä edistykseen. Samassa hengessä syntyivät

Turmiolan Tommin elämäkerta N:o 5.

Muistatko nyt! Jos ei muori anna vielä kirjaa pantiksi!

Etkö sinä riivattu anna niitä kymmentä kopeckkaa?

Meillä Friikkilän poikina tunnettua sarjaa on suomennettu myös nimellä Turmiolan veljekset.

Tommi mini-interventiossa

Miltä Turmiolan Tommi näyttää nykyihmisen silmin? Jos sitä lukke postmodernista näkökulmasta, niin tulos on yksinomaan huvittava – kuten postmoderniin maailmankuvaan kuuluukin. Se on toisen ajan tuote ja tottakai vanhentunut.

Jos sen sijaan kuorii pois tarinan ajan syömät sekä koomiset elementit ja katsoo sen ydintä, niin tarina osoittautuu edelleen todeksi, sanomalehtien pikku-uutisiksi. Nauru on yksi tapa etäännyttää epämiellyttäväksi koettu, siirtää se reaali maailmasta omaan lokeroonsa.

Tommiille uskalletaan nauraa, koska alkoholin tuomat ongelmat eivät näy; niistä pitää huolen ammatti-auttajien armeija. Luulemme, että olemme tulleet lajina immuuneiksi alkoholille, koska alkoholin käytön sosiaalinen sietokynnyks on kasvanut. Ei meille kuitenkaan tehokkaasta terveydenhuolto- ja sosiaalijärjestelmästä huolimatta ole kehittynyt Tommia kummoisempaa yksilöllistä alkoholin kestäkykyä.

Turmiolan Tommin tarina voitaisiin haluttaessa kertoa myös vuonna 2000. Alku ja loppu voisivat olla samat, mutta väliin mahuisi monta uutta asiaa. Ensiksi Tommi keskustelisi työpaikallaan alkoholi-ongelmistaan, kävisi mini-interventiossa, tapaisi sosiaalityöntekijän, seilaisi katkaisuhoidossa, jonottaisi sosiaalitoimiston luukulla ja istuisi perheneuvonassa. Vasta sitten uusi Tommi löisi. ■

Turmiolan Tommin elämäkerta N:o 8.

Jo teki telekonsa viivaa. Otti mielen miehen päästä. Reudat jalkahan rakenti.

muut 1800-luvun kansaliikkeet kuten työväenliike, rauhanliike ja osuuskauppaliike.

Vuonna 1858 julkaistun Turmiolan Tommin takana oli raittiuskirjasten toimikunta, joka perustettiin venäläisen Helsingin yliopiston professori Stefan Baranovskin aloitteesta Helsingin Seurahuoneella 27.8.1853 pidetyssä kokouksessa.

Se päätti kerätä yleisöltä varoja raittiuskirjojen julkaisemiseen. Monta vuotta jatkuneen keräyksen tuloksena julkaisi seitsemän kirjaa suomeksi, neljä ruotsiksi ja kaksi saameksi. Painos oli yhteensä 74 500 kappaletta. Tästä toiminnasta kehittyi yhä toimiva Raittisuuden Ystävät -järjestö.

Kirjasia olivat mm. Elias Lönnrotin kirjoittama Kolme päivää Sairion kylässä, yhdysvaltalaisesta julkaisusta mukailtu Rampa Lauri, Niku Pietarinpojan kertomus Houkuttelija ja G.Cannelinin kirjoittama Vilhelm Linterin historia. Turmiolan Tommin riimitteli Elias Lönnrot britti George Cruikshankenin kuvatarinoiden pohjalta. Suomalaisen kirjan kuvat piirsi Aleksandra Frosterus.

Kuva kertoo tehokkaasti

Kuvalla kertominen tiedottamisessa ja opetuksessa on ikivanhaa perua. Nykyaikaisen sarjakuvan juuria on etsitty niin kirkkojen seinämaalauksista kuin keskiajan seinävaatteistakin. Painotek-

Turmiolan Tommin elämäkerta N:o 7.

Nouse ylös, äiti nouse! Minun on nälkä, vieraat pitelevät isää, ei se sinua enää lyö.

niikan ja kirjojen levityksen kehittyminen teki 1800-luvulla mahdolliseksi kuvan entistä tehokkaamman käytön. Turmiolan Tommin alkuperäinen koko on nykyistä A4-standardia suurempi; kuvat ovat isoja ja sisältävät monia kertovia elementtejä sekä yksityiskohtia.

Kerrontansa muodon perusteella Tommi oli selvästi moderni, se on kuten sanottu tulkittu myös Suomen ensimmäiseksi sarjakuvaksi. Sarjakuva taas on ilmaisun lajina selvästi modernin yhteiskunnan tuote. Sarjakuvan satavuotisjuhluvoittoa vietettiin muutama vuosi sitten Yhdysvalloissa 1896 ilmestyneen Yellow Kidin synnyn mukaan.

Tommissa näkyvät – puhekuplia lukuunottamatta – ne elementit, jotka liitämme nykyaikaiseen sarjakuvaan. Se sitoutuu ihmisen arkeen ja on muodoltaan uusi sekä ajan mittapuuden mukaan kiinnostava. Tarina etenee ajassa kuten sarjakuva. 1 000 kappaleen suomenkielinen painos oli aikanaan massatuote siinä missä Aku Ankan pokkarit R-kioskeissa nyt.

Turmiolan Tommin ja nykysarjakuvan väliltä löytyy myös hauska linkki. Yhdysvaltain 1960-luvun underground-sarjakuvan aallosta suosioon nousseen Gilbert Sheltonin tunnetuimpia hahmoja ovat Freak Brothers, kulutusyhteiskunnan kieseiltä pois hypänneet kannabiksen käryttäjä.